

## ДОСЛІДЖЕННЯ СТАНУ ДЕРЖАВНИХ ФІНАНСІВ НОРВЕГІЇ ТА ФІНЛЯНДІЇ

Статтю підготовлено в рамках проекту: "Соціально-економічний вплив пандемії COVID-19 та повномасштабного вторгнення Росії на розвиток ЄС та України: сприяння співпраці в дослідженнях через створення цифрової платформи". Цей проект отримав фінансування через проект EURIZON, який фінансується Європейським Союзом за грантовою угодою № 871072.



У скандинавських країнах, включаючи Норвегію та Фінляндію, бюджетна система відіграє важливу роль у забезпеченні стабільності та ефективності фінансового сектору. Основні принципи регулювання бюджетного процесу в цих країнах включають в себе перевагу парламенту як вищого органу ухвалення бюджету, щорічне складання бюджету, дотримання бюджетної єдності, цільове призначення видатків та прозорість у діяльності уряду. Жорстке дотримання цих принципів сприяло мінімізації рівня дефіциту державного бюджету та досягненню стійкого профіциту протягом тривалого періоду в деяких з них.

Бюджетна система Фінляндії базується на загальних основних принципах: представлення бюджету в формі акту, повнота бюджету, єдність бюджету, пріоритетність публічних витрат, достовірність та наочність бюджету, щорічне утвердження бюджету, бюджетна рівновага. Функції по забезпеченню виконання бюджету Фінляндії, контролю за веденням операцій із засобами державного бюджету, веденню бюджетного обліку відповідно до законодавства покладені на Державне Казначейство Фінляндії.

В Норвегії в наш час відсутні проблеми бюджетного дефіциту, незважаючи на традиційно високий рівень державних витрат та соціальних зобов'язань уряду. Бюджет успішно виконується з надлишком коштів навіть без урахування додаткових доходів від експорту нафти і газу. Значна частина доходів бюджету розміщена у Фонді суверенного добробуту, так званому Урядовому Глобальному Пенсійному Фонді, призначеному для майбутніх потреб і інвестицій.

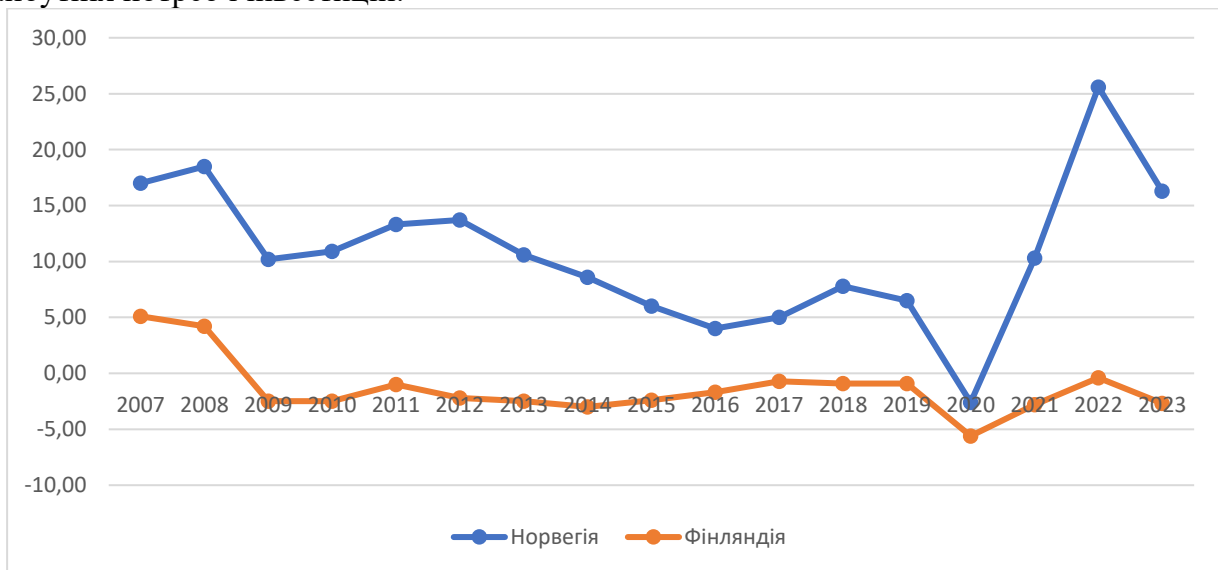


Рис. 1. Баланс державного Бюджету Норвегії та Фінляндії 2007-2023 рр. (% від ВВП).  
Джерело [1;2].

Норвегія зафіксувала профіцит державного бюджету, що дорівнює 16,30% валового внутрішнього продукту країни в 2023 році. Державний бюджет Норвегії становив у середньому 10,18% ВВП з 1995 по 2023 рік, досягнувши рекордно високого рівня 25,60% ВВП у 2022 році та рекордно низького рівня -2,60% ВВП у 2020 році.

Фінляндія зафіксувала дефіцит державного бюджету, що дорівнює 2,70% валового внутрішнього продукту країни в 2023 році. За досліджуваний період найбільший максимум у бюджеті Фінляндії, що було виражено профіцитом, бум ще у 2007 році до настання світової фінансової кризи 2008 року. Вже у 2009 році можна спостерігати дефіцит бюджету на рівні 2,5% від ВВП країни.

В обох досліджуваних країнах найнижчі показники були зафіксовані сама в період 2020 року що пов'язано з наслідками пандемії. В кожній країні в період пандемії значно зросли видатки бюджетів пов'язаних з підтримкою діяльності та зайнятості приватного сектору. Слід також зазначити, що стани державних бюджетів Фінляндії та Норвегії завжди відповідали критеріям конвергенції.

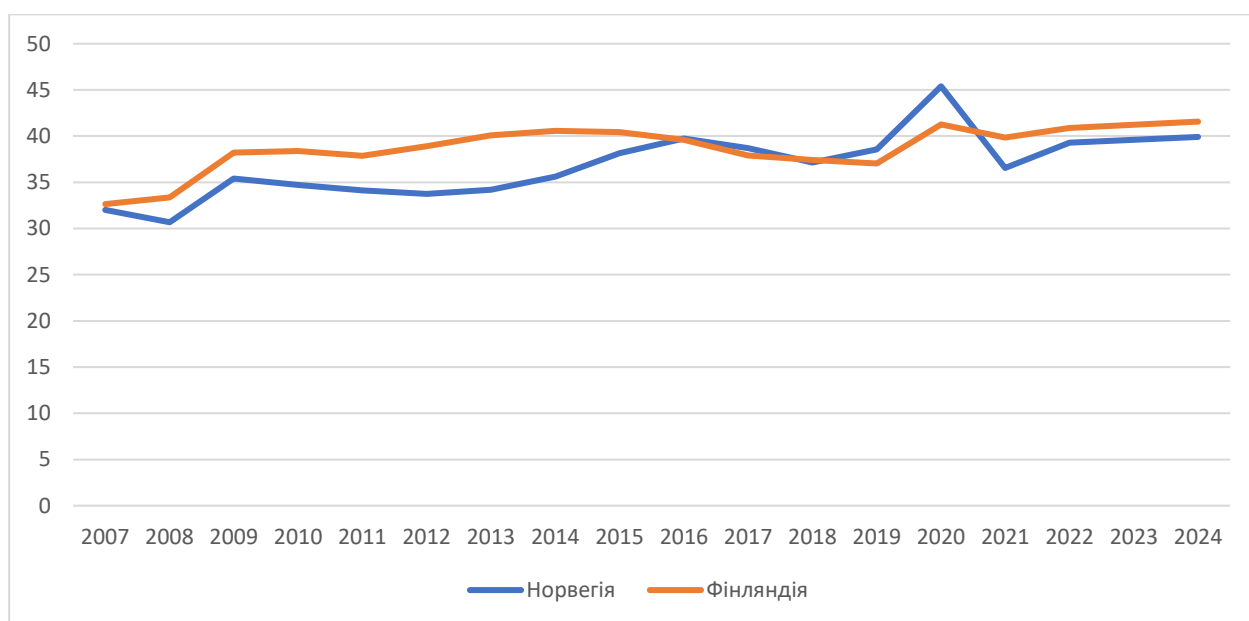


Рис. 2 Динаміка державних витрат урядів Норвегії та Фінляндії по відношенню до ВВП (% , 2024-прогноз).

Джерело: [1;3]

Співвідношення державних витрат до ВВП в Норвегії коливалося, починаючи з 32,2% в 2007 році до 37,65% в 2023 році, і, за прогнозами, складе 40,30% в 2024 році. Як можна помітити найбільше витрати зросли саме в період пандемії 2020 року і склали 45% від ВВП, і різко зменшилися у 2021 році 35,5% від ВВП. Також різке збільшення було і в 2009 році, але наступні роки простежується тенденція до зменшення державних витрат, але у період з 2015 року державні витрати уряду Норвегії поступово зростали, що пов'язано з необхідністю підтримки бізнесу у зв'язку зі змінами цін на нафту.

Співвідношення державних витрат до ВВП в Фінляндії коливалося, починаючи з 32,5% в 2007 році до 41,3% в 2023 році, і, за прогнозами, складе 41,4% в 2024 році. Як можна помітити найбільше витрати зросли саме в період пандемії 2020 року і склали 41% від ВВП в наступні роки цей рівень майже не змінювався. Також різке збільшення було і в 2009 році, і ця тенденція спостерігалася і в наступні роки, що пояснюється нестабільною ситуацією в зоні євро. Деяке зменшення державних витрат можна спостерігати у період з 2015 до 2019 років, коли криза в зоні євро була ліквідована.

Ще одним показником що характеризує стабільність фінансової системи та ефективність фінансової політики є стан державного боргу країни.

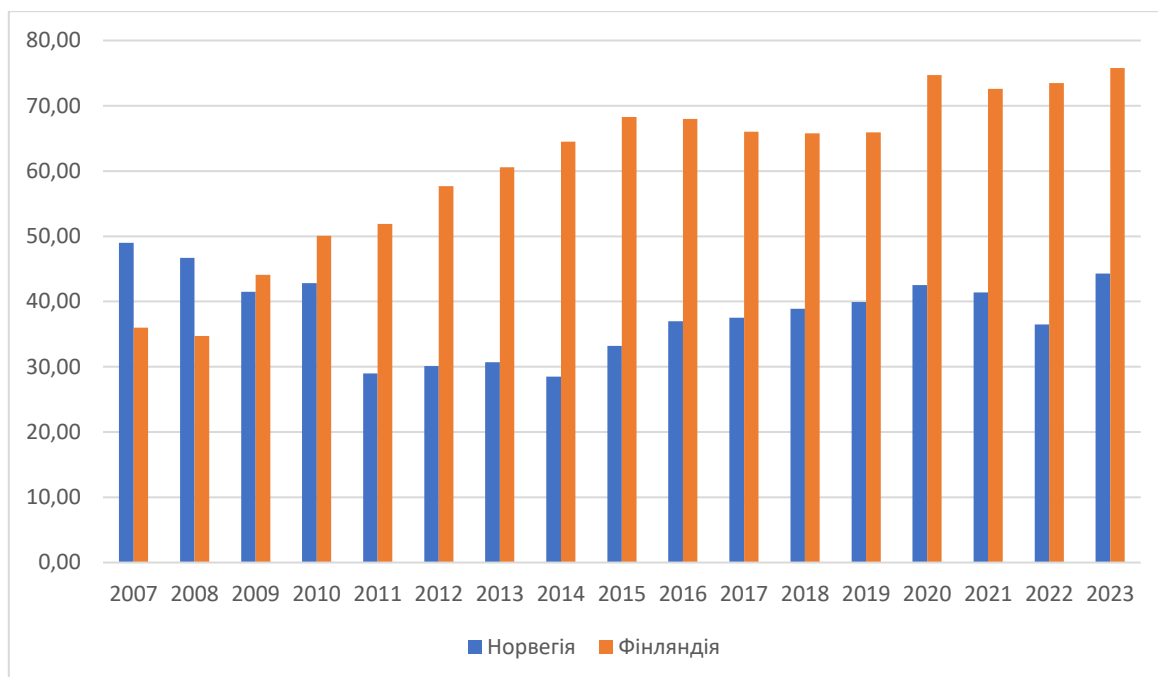


Рис. 3. Державний борг Норвегії та Фінляндії протягом 2007-2023 років ( % від ВВП). Джерело: складено автором на основі [4].

Графік демонструє динаміку змін державного боргу країн. У Норвегії держборг має тенденцію до зростання, а у Фінляндії, навпаки, - він зменшується. Але обсяги державного боргу Фінляндії майже удвічі перевищують норвезький борг. Більш того, якщо за цим показником Норвегія відповідає критеріям конвергенції, то Фінляндія з 2013 року – ні, адже її державний борг у цей період перевищував 60% ВВП.

Фінляндія зафіксувала державний борг у розмірі 75,80% ВВП країни у 2023 році а Норвегія - 44,30% ВВП.

Для виявлення взаємозв'язку між балансом державного бюджету і державним боргом побудуємо кореляційну матрицю

Таблиця 1

Кореляційна матриця між Державним боргом та балансом бюджету

Норвегія		Фінляндія	
	Баланс бюджету		Баланс бюджету
Державний борг	0,128405	Державний борг	0,65905

Джерело: побудовано автором

Згідно з результатами кореляційного аналізу у Фінляндії прослідковується взаємозалежність між балансом бюджету країни та державним боргом, при збільшенні дефіцити бюджету який прослідковується в країні буде зростати державний борг, але взаємозалежність не надто сильна, тому можуть бути і інші фактори що можуть призводити до зростання державного боргу. Для Норвегії кореляції не виявлено.

#### СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ:

1. Statistics Finland URL: [https://stat.fi/index\\_en.html](https://stat.fi/index_en.html), Statistics Finland, Helsinki (дата звернення 16.05.2024)
2. Eurostat. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat> (дата звернення 16.05.2024)
3. Statistics Norway. URL: <https://www.ssb.no/en> (дата звернення 16.05.2024)
4. Countryeconomy. URL: <https://countryeconomy.com> (дата звернення 16.05.2024)